

Helsinki 30.9.2003

Nro: 31/2003

Oikeusministeriö
Etelä-Esplanadi 10
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

OIKEUSMINISTERIÖ
1. 10. 2003
ad 38, 41, 2002
04030:00 / 2002
davo

Oikeusministeriö on pyytänyt tarkastuslautakunnan lausuntoa Oikeudenkäynnin julkisuus hallintolainkäytössä –työryhmän muistiosta (2003:8). Tarkastuslautakunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Tarkastuslautakunta on muutoksenhakuelin Kansaneläkelaitoksen päätöksiin sosiaalivakuutusta koskevissa valitusasioissa. Lautakuntaan saapuu vuosittain 10 000 -11 000 valitusasiaa, suurimpina ryhminä kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, asumistukea, eläkkeensaajien- sekä lasten hoitotukea ja vammaistukea koskevat valitusasiat. Tarkastuslautakunta käsittelee myös sairausvakuutusta, kuntoutusta, lasten kotihoidon tukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta ja asumisperusteista sosiaaliturvaa koskevat valitusasiat. Menettely tarkastuslautakunnassa on kirjallista, kuitenkin siten, että menettelyyn tarkastuslautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia ja tarkastuslautakunnassa on mahdollista järjestää hallintolainkäyttölain 37 tai 38 §:n mukainen suullinen käsittely. Tarkastuslautakunnan asettamisesta ja tehtävistä säädetään sairausvakuutuslain 54 §:ssä. Tarkemmat säännökset tarkastuslautakunnasta sisältyvät asetukseen tarkastuslautakunnasta.

Valitusasiat ratkaistaan esittelystä tarkastuslautakunnan jaoston istunnossa. Jaoston muodostavat puheenjohtaja, lääkärijäsen, lakimiesjäsen sekä vakuutettujen olosuhteiden tuntemusta edustavat jäsenet. Jaostossa on enimmillään kuusi jäsentä ja se on päätösvaltainen puheenjohtajan ja kolmen jäsenen ollessa paikalla istunnossa. Yhden tulee olla lääkärijäsen, kun käsitellään lääketieteellisiä asioita. Tarkastuslautakunta käsittelee yhteensä 18 asiaryhmään kuuluvia asioita ja kukin jaosto (4 kpl) käsittelee jokaiseen asiaryhmään lukeutuvia asioita.

Tarkastuslautakunta pitää työryhmän toimeksiantonsa mukaisesti selvitettäviksi asetettuja asioita tärkeinä. Tunnusomaista tarkastuslautakunnassa käsiteltäville asioille on, että ratkaisun perusteena ovat pääsääntöisesti henkilön terveydentilaa tai taloudellista asemaa koskevat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaiset arkaluontoiset ja salassa pidettävät asiat. Siten menettelyn julkisuutta on korostetusti arvioitava yksityisyyden suojaan liittyvistä lähtökohdista.

Kuten edellä on todettu, menettely tarkastuslautakunnassa on tarkastuslautakunnasta annetun asetuksen mukaisesti pääsääntöisesti kirjallista. Sairausvakuutuslain 54 §:n mukaan kuitenkin hallintolainkäyttölain 37 § ja 38 §:n mukainen suullinen käsittely on mahdollista järjestää. Suullinen käsittely on mahdollis-

ta järjestää asian selvittämiseksi tai valittajan pyynnöstä. Terveystilaa koskevat seikat ovat lainvalmisteluasiakirjojen mukaan todennettavissa käyttäen hyväksi lääkärinlausuntoja ja taloudelliset seikat ilmenevät valitusasiakirjoihin sisältyvistä palkkatodistuksista ja pankin antamista selvityksistä ja vastaavista asiakirjoista. Yksityisluonteisiin kirjallisiin todistajankertomuksiin nojaututaan harvoin. Suullisen käsittelyjen pyyntöjä esitetään vuositason marginaalinen määrä. Siten suullisten käsittelyjen merkitys ei ole tarkastuslautakunnassa noussut suureksi. Suullisen käsittelyn järjestämisestä päättää jaosto. Julkinen käsittely tulisi kyseen vain suulliseen käsittelyyn liittyen.

Julkisuusmenettely ei ole noussut tarkastuslautakunnassa suureksi kysymykseksi. Valituksen tehneelle henkilölle annetaan hänen pyynnöstään asian ollessa vireillä tarkastuslautakunnassa mahdollisuus tutustua tarkastuslautakuntaan toimitettuihin asiakirjoihin. Diaarista hänelle annetaan omassa asiassaan pyynnöstä ote. Asian käsittelyn päätyttyä tarkastuslautakunnassa asianosainen saa tiedokseen pyynnöstä asian valmistelulehden, josta on poistettu neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluva osa. Tarkastuslautakuntaan toimitetut asiakirjapyynnot ovat pääsääntöisesti kohdistuneet diaariin, kokouspöytäkirjaan ja asian valmistelulehteen ja pyynnön esittäjänä on ollut asianosainen.

Muun kuin asianosaisen pyyntöjä, jotka kohdistuvat valitusasiaan, ei ole käytännössä esiintynyt. Tämä johtunee siitä, että ratkaisun lopputulokseen vaikuttavat yksittäisen henkilön terveydentilaan ja taloudelliseen asemaan liittyvät seikat. Irrotettuina näistä salassa pidettävistä seikoista ratkaisun julkisuusarvo menettää merkitystään.

Tarkastuslautakunta pitää työryhmän selvityksessään esittäviä näkökohtia hyvänä pohjana jatkotarkastelulle. Lautakunta pitää tärkeänä, että menettely julkisuusasioissa toteutetaan yhdenmukaisesti vakuutusosoikeuden alaisissa valituslautakunnissa. Tämä siksi, että muutoksenhakulautakuntien asiakirjajulkisuus ja menettelyn julkisuus rakentuu samoille periaatteille. Julkisuusmenettelyn tulisi olla paitsi yhdenmukainen myös selväpiirteinen. Parhaiten asiasta säädettäisiin yhdessä kaikkia muutoksenhakulautakuntia koskevassa säännöstössä, johon sisältyisivät paitsi menettely, (edellytykset ja kuka tekee päätöksen julkisuutta koskevissa asioissa), myös muutoksenhakua koskevat säännökset. Muutoksenhaun järjestäminen sillä perusteella, onko kysymys hallintoratkaisuksi vai lainkäyttöratkaisuksi luonnehdittavasta päätöksenteosta tuntuu keinotekoiselta. Muutoksenhaun eriytyminen samankaltaisissa asioissa eri tahoille voisi johtaa ylhäältä päin myös erilaiseen ohjaukseen. Parhaiten muutoksenhaku toteutuisi tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan siten, että muutoksenhaku tapahtuisi vakuutusosoikeuteen.

Puheenjohtaja

Pekka Humalto

Sihteeri

Tapani Jääskeläinen